

Almási-Szabó Lili

Ha tél van, itt a hideg, ez így van rendjén

2016. július 14-én harmadszorra is leszálltam Santiago de Chile repülőterén. És bizony fájni kezdtem. Már az Andokon átrepülve is láttam, hogy nyálkás idő van. Kint nulla fok körül lehetett. Az otthoni nyárban még hihetetlennek tűnt, hogy másnap már kelleni fog a télikabát. Az épületből kilépve várt a chilei tél-illat. Ebben az egyvelegben leginkább a fűtőanyagként elégetett fa füstje dominál, ami keveredik a santiagói szmoggal.

Vendéglátóim terepjárójába beszállva Don Marcelo faggatni kezdett, Magyarországon most milyen idő van, és nálunk is van-e tél. Válaszomból következtetett, a hidegebb idő miatt valószínűleg egész télen kell fűteni. Kérésére elmeséltem neki, hogy nálunk központi fűtés van, ami gázzal működik. Hirtelen nem is értette, hogyan csinál a gáz meleget. A helyiségben elhelyezett radiátorok hallatán meglepődött, mert olyan csőrendszert, amiben meleg víz kering, nehezen tudott elképzelni. Véleménye szerint nagyon jó üzletet lehetne csinálni hasonló, gázzal működő fűtés és szükséges szigetelés installálásából itt, Chilében.

Korábbi, hasonló témájú beszélgetések alkalmával arról meséltek nekem az itteniek, hogy itt Chilében inkább sehová nem tesznek fémből készült csőrendszereket, mert a gyakori földrengések hamar tönkretennék. Nem véletlenül áll le a vízrendszer működése, a vasúti közlekedés vagy a világítás ilyen esetekben. A földrengésekkel magyarázták a házak könnyű szerkezetét, a szigetelés hiányát és a vékony, kicsi üveglakokat is. A magyarországi téglaházak, több rétegű, jól szigetelő ablakok és meleg vizes fűtés hallatán Don Marcelo mélyen gondolkodóba esett. Vajon tudna magának otthon hasonló fűtőrendszert kiépíteni? Talán földrengésbiztos, flexibilis csövekkel ráköthetné a kerengetni kívánt vizet a fatüzeléses kandallóra? Mennyibe kerülhet egy efféle beruházás?

Don Marcelo santiagói lakásán egy kb. 25 cm átmérőjű elektromos fűtőtest van, ami meleg levegőt fúj ki. Ezt csak a fürdőszobában használják, ha valaki éppen zuhanyozik. A zuhanyzáshoz egy pici boiler „melegíti fel” a vizet, épp annyira, hogy az már nem mondható teljesen hidegnek, de a langyoshoz is épp csak halványan kezd közelíteni. Odabent a lakásban Don Marcelo családtagjai kabátban vagy vastag mellényben élik mindennapjaikat, bakancssal a lábukon. Ebben a lakásban nincs se kandalló, se radiátor, se gázkonvektor. Hasonlóképpen más Santiagói lakásban sem gyakori a fűtés. *„Hiszen az emeletes házak nem hűlnek ki, azokban nincsen szükség fűtésre.”* Így megtudtam, hogy – a

család szerint legalábbis – egy ilyen lakásban a télen átlagos 8-10°C nem számít hidegnek. Sőt, éppen mert a lakás téglapépületben van, „jól tartja a hőt és nem hűl ki”. Hozzáfügték azt is, hogy szerintük az európai emberek azért fáznak meg télen, mert a házban meleg van, míg odakint természetes módon hideg. Ők bizony itt – saját megfogalmazásuk alapján – „nem szoktak” megfázni. Valóban, ahogyan látom, a télen leadott televíziós reklámok között a köhögés elleni tabletták, szirupok és forró, megfázásos tüneteket enyhítő italok itt nem játszanak főszerepet, mint ahogyan Magyarországon.

A santiagói lakásban, ahová most költöztem, szintén nincsen központi fűtés, sem egyéb fűtésre alkalmas eszköz. Viszont a csapból folyó *valódi* meleg vizet naponta többször is áldom. A lakótársam említette, hogy ha fázok, akkor *pár hét múlva* elhozhatjuk a szülővárosából, Chillánból az elektromos ágymelegítőjét. A felajánlás hallatán ösztönösen megszólalt bennem egy kissé gúnyos hang: „Ja, tényleg? Akkor még addig a pár hétig kapok gondolkodási időt, hogy eldöntsem, fázom-e az 5-10 fokos lakásban? Még egy hete sem vagyok itt, de úgy érzem, egyértelműen állíthatom, hogy fázom.” Végül csak annyit válaszoltam: „Köszönöm a figyelmességed”.

Péntek este egy raktárhelységben kialakított salsotécába mentünk a Rosa Negrába, amiről előzetesen elmondták nekem, hogy nagyon kényelmes, fűtött helyiségben van. „Áh! Mindjárt jobb lesz!” – gondoltam. A graffitivel kipingált falak közötti tanceret egy kerozinnal működő hőágyú fűtötte. Feltettem a kérdést magamban: vajon ettől melegebb lesz-e itt, mint a korábban látogatott bárban? Ott ugyanis egy 2x2 méteres vastálcát építettek be tűzrakó helyként a fából készült épület belső terének közepébe. A tűzrakó tálca fölé pedig egy lyukat vágtak szellőzőként. Sajnos a tűz mellé kucorogva sem tudtam megválni a télikabátomtól, de nagyon kellemesen elücsörögtem egy pohár lélekmelegítővel a füstszagú félhomályban.

A magánházak fűtése általában egy kis kandallóval történik, amiben tüzet lehet gyújtani két-három naponta egyszer, ha azt nem korlátozza a helyi légszennyezést csökkenteni kívánó szabályzat. A kis kandallótól aztán néha abban az egy helyiségben melegebb lesz, viszont az okozott légszennyezésre maguk a lakók is gyakran panaszkodnak. A tűzre tett fától a ház minden pontjában – sőt, az ország legtöbb pontjában is – érezni lehet ezt a bizonyos, füst okozta tél-illatot. Ez az erős esszencia az emberek ruháiból is kimoshatatlan. Ezt az állandó illatot először fullasztónak találtam – az épületekben és az embereken egyaránt – aztán az évek során nagyon megszerettem. Szeretnék már végre az átfagyott lábujjaim helyett a terepmunkámmal foglalkozni. Talán vennem kellene egy olyan 25 cm átmérőjű elektromos melegfűjót a sarki kisboltban, amit

aztán a lakás minden helyiségbe magammal viszek? (A lakótársam erre az ötletre azt mondta, nem éri meg, mert az áram nagyon drága.) Vagy inkább tanuljak meg úgy élni az itteni tél-illatban, ahogyan azt ők teszik? Legyen rajtam csizma és kabát bent a lakásban? Vagy elég lenne egy meleg poncho? Azt hiszem, a helyiek megoldásai közül választok. *“Ha tél van, itt a hideg, és ez így van rendjén”* – ahogyan azt ők is mondják.